

El llibreter de Puigcerdà Joan Diumenge, proveïdor de llibres, gravats i medalles del santuari de Núria (1847-1896)

Miquel Sitjar i Serra, docent del Camp d'Aprenentatge del Ripollès i Màster en Turisme Cultural

L'impressor i llibreter de Puigcerdà Joan Diumenge va treballar intensament amb el santuari de Núria, com ho demostra la facturació que hi tingué i que es pot veure resumida al quadre 1.

Quadre 1

L'etapa nurienca de Joan Diumenge coincideix amb una represa de l'activitat del santuari de Núria recuperat del desastre de les guerres carlines i amb la perspectiva d'un creixement de visitants, animat també pel bon comportament del públic francès, que, d'ençà de les facilitats per al trànsit fronterer estipulades en el tractat de Baiona (1856), retornava a Núria i demandava millors serveis i també *souvenirs*.¹ El comportament d'aquests nous públics, el francès i el català, ja havia evolucionat, sense perdre la motivació religiosa del pelegrinatge, cap a comportaments més pròpiament viatgers i turístics. És també un públic més popular i massiu, que consumeix i que cerca productes barats i que li recordin el viatge. Continuava havent-hi el visitant aristocràtic, que en segles anteriors havia omplert el santuari de magnífiques obres d'art.² L'argenter barceloní Pere Cabot subministrava als administradors de Núria productes de gamma alta destinats al que restava d'aquesta antiga aristocràcia que continuava visitant Núria al llarg de la segona meitat del segle XIX.³ Per a la resta de visitants, els administradors del santuari van trobar en Joan Diumenge un

proveïdor d'un seguit de productes necessaris per propagar el nom de Núria i satisfer els visitants de l'incipient fenomen turístic de Núria. Aquests productes eren bàsicament impresos, llibres, goigs, medalles i mesures.⁴

Joan Diumenge, però, no va actuar només com un mer proveïdor d'objectes de consum turístic efímer. Era essencialment un llibreter, i també va actuar com a editor dels llibres que s'havien de vendre al santuari. En l'edició de llibres, una de les seves primeres actuacions va donar-se l'any 1850, en modernitzar i reeditar l'obra de Francesc Marés, la *Història i Miracles de Nostra Senyora de Núria*, una joia de la literatura catalana del segle XVII que no es reeditava des de l'any 1783.⁵ En no tenir l'edició més antiga, la de l'any 1666, Joan Diumenge va partir de l'edició de l'any 1783. No pertoca aquí i ara avaluar la qualitat filològica i textual de l'edició de Joan Diumenge, però s'ha d'apuntar el seu respecte a la integritat d'un text que en edicions posteriors a les que ell va promoure seria precisament escapçat en les parts més poètiques.

Les aportacions de l'impressor de Puigcerdà a la reedició de la història de Núria es van basar a afegir quatre miracles recentment registrats, però el més important i la innovació més substancial va ser el disseny d'una portada amb un gravat d'autor desconegut, que va tenir i encara té un notable èxit, i que va ser tota una innovació en la iconografia nurienca. La seva presència es fa extensiva també en les edicions de les estampes i goigs de la marededéu que edita també Joan Diumenge.

L'èxit de l'edició de Joan Diumenge del llibre de Marés de l'any 1850 i de la gravat que porta incorporat no ofereix cap dubte a la llum del balanç econòmic reflectit en el quadre 1, que registra un important augment de vendes entre els anys 1850 i 1855.

Fins a l'aparició d'aquest gravat,⁶ els gravats i les estampes nuriencs eren molt esquemàtics. Constaven d'una figura d'una marededéu, que només s'identificava que era a Núria per la presència dels elements heràldics del santuari, l'olla i la campana. Mai abans no havia arribat als gravats la imatge paisatgística, que Francesc Marés havia literàriament creat, quan en el seu llibre de l'any 1666 s'esforçà a evocar el paisatge nurienc com un paradís circuit per *dues riberes* o torrents.⁷ Diumenge reproduí aquesta geografia accentuant-ne l'aspecte muntanyenc i hi féu aparèixer els pastors del relat de Marés en posició orant, i a l'entrada de la plana un pelegrí

Imatge 1. Estampa de Joan Diumenge que es venia als visitants del santuari de Núria des de 1850, i que formava part del llibre de la història de Núria. Arxiu Episcopal de Vic (AEV)

entrant amb una cavalleria, vora un pastor que guarda un petit ramat vora la capella de Sant Gil.

En aquest gravat apareixen perfectament descrits els valors del lloc de Núria, els sobrenaturals, al cel, amb la imatge de la marededéu envoltada de querubins, i els terrenals associats a un paisatge singular, que devia contribuir a animar l'origen d'una nova aproximació a Núria, l'excursionista, en la llavor de la qual Joan Diumenge hi va jugar algun paper.

NOTES

1- SITJAR, M. (2014) *Núria. El santuari del Pirineu*. Sant Vicenç de Castellet: Farell.

2- SITJAR, M. (2012). "Un segle d'or en l'art i la literatura a Núria i la vall de Ribes". *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. LIII. 159-182.

3- ADU *Entrades i eixides del Santuari de Núria. 1847-1896*.

4- Carta de Joan Diumenge als administradors de Núria de 4 de desembre de 1851. ADU, *Entrades i eixides del Santuari de Núria. 1847-1896*.

5- Sobre la història de les edicions del llibre de Marés, SITJAR, M. (1995) "L'autor i editor d'una història de Núria del segle XVII". Ripoll: Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès.

6- Entre d'altres és remarcable l'edició recollida en aquest enllaç: <http://www.todocoleccion.net/antiguedades/grabado-nuestra-senora-nuria-dedicado-jose-maria-dalmases-impreso-juan-diumenge-puigcerda~x43982657>

7- MARÉS, F. (1666) *Història i Miracles de la Sagrada Imatge de Nostra Senyora de Núria*. Lacavalleria: Barcelona.

